

Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสาร พยาบาลศาสตร์)

Volume 2 | Issue 2

Article 1

1990-09-01

การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

สมคิด รักษาสัตย์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuns>

Part of the [Nursing Commons](#)

Recommended Citation

รักษาสัตย์, สมคิด (1990) "การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ," *Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์)*: Vol. 2: Iss. 2, Article 1.

DOI: 10.58837/CHULA.CUNS.2.2.1

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuns/vol2/iss2/1>

This Original article is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์) by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

บทความประจักษ์

การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

สมคิด รักษาสัตย์ *

การจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาที่ผลิตแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่ทำงานเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ การเรียนการสอนภาคทฤษฎีจะมุ่งให้ความรู้ในเนื้อหาวิชา รวมไปถึงการปลูกฝัง หรือพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพและการทำงานเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่เจ็บป่วยและหรือได้รับความทุกข์ทรมาน ผู้เรียนจะมีความรู้ ความสามารถ และความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ในระดับหนึ่ง การเรียนการสอนส่วนใหญ่จะใช้วิธีการบรรยายและการสาธิต หากจะมีการทดลอง ปฏิบัติก็จะปฏิบัติกันในสถานการณ์ที่ได้จำลองหรือสร้างขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้การเรียนการสอนภาคทฤษฎีจะมีผู้เรียนเป็นจำนวนมากกว่าการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ในลักษณะเช่นนี้การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนหรือโอกาสที่ผู้เรียนจะแสดงความคิดเห็นได้ทั่วถึงนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก

การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ เป็นการจับโอกาสเวลา สถานที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติในสภาพการณ์ที่เป็นจริง ผู้เรียนจะได้เห็น ได้สังเกต ได้สัมผัส ได้สื่อความหมาย ลงมือกระทำหรือให้การพยาบาลกับผู้ป่วยและผู้มารับบริการพยาบาล ในสภาพที่เป็นจริงทั้งในสถาบันคือ โรงพยาบาล ในชุมชน ในบ้าน หรือในโรงเรียน การเรียนการสอนภาคปฏิบัตินี้จะใช้ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาการ ปัญหาและความต้องการ การดูแลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การให้การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสภาพ

* รองศาสตราจารย์ และคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จำนวนผู้เรียนจะแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มจำนวนผู้เรียน จะอยู่ระหว่าง 6-10 คน ดังนั้นผู้เรียน จึงมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้มากกว่าและทั่วถึงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการสอนภาคทฤษฎี

การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติมีความจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรที่จะ ต้องปฏิบัติงานหรือให้บริการสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน ในภาคปฏิบัติ ผู้เรียนจะได้สัมผัสกับ สภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ได้เรียนรู้และรับรู้ได้โดยทางประสาทสัมผัสทุก ๆ ส่วน ดังนั้นการเรียน การสอนภาคปฏิบัติจะช่วยเสริมการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและพัฒนาผู้เรียนในเรื่องต่าง ๆ ดัง ต่อไปนี้

1. ผูกการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลและการจัดการด้าน สุขภาพอนามัยในสภาพที่เป็นจริงเพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจในข้อความรู้ทางทฤษฎี
2. ได้ทดลอง หรือทดสอบข้อความรู้และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มั่นใจได้ว่า เป็นสิ่งที่ทำได้จริงหรือเป็นสิ่งที่จะยึดถือเป็นวิธีการปฏิบัติได้ต่อไป
3. เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน ทักษะที่สำคัญคือ ทักษะการปฏิบัติ (ปฏิบัติ ได้ถูกต้อง ทำได้คล่องแคล่ว และเป็นธรรมชาติ) ทักษะการคิด การวิเคราะห์ ทักษะการใช้ ข้อมูลและเหตุผลในการตัดสินใจโดยเฉพาะในด้านการแก้ปัญหา ทักษะในการสื่อความหมาย ทั้ง ในด้านการเขียนและการพูด นอกจากนี้ผู้เรียนมีโอกาสดูฝึกทักษะในการทำงานเป็นทีมอีกด้วย
4. การเรียนการสอนภาคปฏิบัติจะช่วยเพิ่มหรือขยายขอบข่ายความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์การทำงานให้กับผู้เรียนได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง เป็นแหล่งที่ช่วยสร้างและพัฒนา ทักษะคติต่อวิชาชีพและต่อการปฏิบัติงานในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น
5. เสริมสร้างความมั่นใจในความรู้และการปฏิบัติให้แก่ผู้เรียนและช่วยกระตุ้นให้เกิด ความคิดริเริ่มและความปรารถนาที่จะปรับปรุงแก้ไขวิธีการปฏิบัติงานของตนให้มีประสิทธิภาพ ยิ่ง ๆ ขึ้น
6. ผู้สอนสามารถประเมินพัฒนาการของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับใด หรือทำให้เกิดความ มั่นใจในความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติการของผู้เรียนได้

การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติจะสัมฤทธิ์ผลในประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ หรือไม่และมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับครูหรือผู้สอนที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ผู้สอน

ต้องมีความสนใจ ให้การยอมรับในคุณค่าและให้ความสำคัญของการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ สามารถทำการสอนและใช้ศิลปวิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ความคิดหรือชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนให้ความสำคัญ ยอมรับและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาคปฏิบัติเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นควรมีหลักการในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ต้องมีการวางแผนและการเตรียมการที่ดี เริ่มตั้งแต่การกำหนดให้เด่นชัดลงไปว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือมีพัฒนาการในเรื่องใด จะมีแผนและวิธีการเรียนการสอนอย่างไร จะมีวิธีการปฏิบัติงานตามแผนอย่างไร จะใช้วิธีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไร

2. ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนภาคปฏิบัติให้ชัดเจน กล่าวคือต้องการสร้างหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านใด เป้าหมายจะช่วยในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนได้ถูกทิศทาง

3. มีข้อตกลงและมีการเตรียมการร่วมกันว่าจะใช้แนวคิดหรือทฤษฎีใดเป็นแกนนำในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ เช่น การเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาความเจ็บป่วยหรือโรค (disease oriented) เป็นแกน การเรียนการสอนที่ยึดกระบวนการแก้ปัญหา (problem solving process) หรือทางสาขาพยาบาลศาสตร์ปรับเปลี่ยนเป็นกระบวนการพยาบาล (nursing process) ซึ่งใช้เป็นแกนสำหรับการเรียนการสอนในปัจจุบัน หรือการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem based learning-PBL) ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจและได้นำไปทดลองใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ในสถาบันการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์และสาขาแพทยศาสตร์บางสถาบัน ทั้งนี้ก็ด้วยความพยายามของผู้ที่รับผิดชอบในการผลิตบุคลากรโดยเฉพาะในสาขาพยาบาลศาสตร์และแพทยศาสตร์ที่พยายามแสวงหาวิธีการที่จะสร้างและพัฒนาคนที่มีความรู้ความสามารถมิใช่แต่เพียงความรู้ความสามารถในเนื้อหาในศาสตร์สาขานั้น ๆ เท่านั้น แต่มุ่งให้มีความรู้ความสามารถในการบูรณาการศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ กัน มีความสามารถในการแก้ปัญหาและเป็นผู้ที่สามารถแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในขอบข่ายที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

4. มีการเตรียมการในด้านสถานที่และทรัพยากรอื่นที่จำเป็นเพื่อให้สอดคล้องและสนับสนุนแผนการดำเนินการและเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

5. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยการทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้สอน การมีส่วนร่วมของผู้เรียน กระบวนการและวิธีการทำงานร่วมกันจะช่วยให้งานบรรลุผลตามเป้าหมาย

6. มีการบริหารจัดการที่ดีเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมการ ขั้นปฏิบัติ ขั้นประเมินผลรวมถึงการใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

7. เสริมสร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ การสร้างบรรยากาศที่ดียังเป็นสิ่งเร้าที่สำคัญต่อการเรียนรู้ การปฏิบัติงาน ตลอดจนความถนัดความรู้ในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมให้กับผู้เรียน โดยมุ่งท่องจำประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านการจัดสภาพแวดล้อม การจัดหาแหล่งข้อมูลที่ทันสมัย การจัดหรือใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นความสนใจและความใฝ่รู้ของผู้เรียน การจัดประสบการณ์หรือปัญหาที่สอดคล้องกับระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน เป็นต้น

8. มีการเตรียมตัวของผู้สอนในเรื่องต่างๆ เช่น การเลือกใช้เทคนิควิธีการสอนที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการสร้างหรือพัฒนา การบูรณาการแนวคิดและศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการ การนิเทศผู้เรียนขณะฝึกปฏิบัติงาน การใช้กระบวนการแก้ปัญหาและ/หรือกระบวนการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน การแสดงบทบาทของผู้สอนในการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของผู้เรียน เป็นต้น

จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

ด้วยแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาทั่วไปทุกระดับนั้น ได้มีการยอมรับร่วมกันว่าจุดมุ่งหมายสำคัญที่ใช้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนคือ มุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) ด้านจิตพิสัย (affective domain) และทักษะพิสัย (psychomotor domain) ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้ง 3 ประการนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นจุดมุ่งหมายส่วนหนึ่งของสถาบันการศึกษาวิชาชีพ (professional school) อย่างเช่นสถาบันการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ แพทยศาสตร์และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่อยู่ในทีมสุขภาพ

การพัฒนาต้านพุทธิพิสัยนี้จะมุ่งให้การให้ข้อเท็จจริง ข้อความรู้ ความเป็นจริงของเรื่องต่าง ๆ มุ่งให้ใช้ความรู้นั้นได้อย่างถูกต้อง มีเหตุมีผลรวมทั้งอธิบายผลหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้บูรณาการความรู้เพื่อสร้างความคิดใหม่ ๆ และทำการประเมินผลการปฏิบัติได้อย่างมีหลักการและเหตุผล

การพัฒนาต้านจิตพิสัย จะครอบคลุมพัฒนาการด้านความสนใจ ทศนคติ ค่านิยม ความนิยมชมชอบ ความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ พัฒนาการต้านจิตพิสัยนี้เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ เปลี่ยนแปลงได้ตามสิ่งเร้า มักจะพูดกันเสมอว่าเป็นพฤติกรรมที่วัดให้แน่นอนได้ยากและอาจต้องใช้เวลา อย่างไรก็ตามทุกฝ่ายก็ให้ความสำคัญต่อพัฒนาการต้านจิตพิสัยนี้ไว้เพราะเชื่อกันว่าเป็นพิสัยที่มีผลต่อพัฒนาการต้านพุทธิพิสัยและทักษะพิสัยอย่างมาก

ส่วนพัฒนาการต้านทักษะพิสัย จะมุ่งให้ผู้เรียนสามารถทำได้ ทักษะสำคัญคือ ทักษะของการแสดงออกโดยการกระทำ ซึ่งมีลักษณะเป็นธรรมชาติหรือทำโดยอัตโนมัติมีความคล่องแคล่ว ถูกต้องทั้งในกระบวนการและเทคนิควิธี ทำด้วยความมั่นใจ และนำไปสู่ผลตามที่คาดหวัง อีกทักษะหนึ่งคือทักษะการสื่อความหมาย หมายถึงความสามารถในการอธิบายให้เข้าใจได้ พูดโน้มน้าวให้เกิดความคิดหรือการกระทำ หรือการสื่อความที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองได้ เป็นต้น

จุดมุ่งหมายทั้ง 3 ด้านที่ได้กล่าวมานี้ เป็นจุดมุ่งหมายที่ช่วยกำหนดทิศทางของการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในภาพกว้าง ๆ เท่านั้น เพื่อให้แต่ละจุดมุ่งหมายเป็นจุดมุ่งหมายที่นำไปสู่การปฏิบัติได้และทำการประเมินผลได้จริง จึงจำเป็นต้องจำแนกออกเป็นจุดมุ่งหมายย่อยที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงหรือชี้บ่งพฤติกรรมหรือประสบการณ์ที่ต้องพัฒนาหรือได้รับมีความชัดเจนและใช้สำหรับการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ ด้วยแนวคิดดังกล่าวนี้ จุดมุ่งหมายย่อยจึงต้องเขียนในลักษณะที่เป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ยกตัวอย่างคำที่ใช้ เช่น ชีบोक เปรียบเทียบ เลือกใช้ อธิบายผล อธิบายความสัมพันธ์และปฏิบัติการพยาบาลได้ เป็นต้น (โปรดศึกษาตัวอย่างคำที่ใช้ชี้บ่งพฤติกรรม ท้ายบทความนี้ หากพิจารณาจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ยกมาเป็นตัวอย่างแล้วคงยอมรับกันได้ว่า ทำให้ได้แนวความคิดสำหรับการวางแผนการสอน การเลือกวิธีการสอน ตลอดจนวิธีการที่จะประเมินผลและการเตรียมการด้านอื่น ๆ ได้ถูกทิศทางมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาผู้เรียนด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย นับเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งยากที่จะจำแนกให้แน่นอนลงไปได้ว่าพัฒนาการด้านใดสำคัญสำหรับการสอนภาคทฤษฎี และด้านใดสำหรับการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ เพราะการเรียนการสอนทั้ง 2 สถานการณ์มีความสำคัญต่อกันและกันและจัดควบคู่กันไปได้อย่างไรก็ตามข้อแตกต่างที่สำคัญก็คือการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติจะให้ผลต่อพัฒนาการแต่ละด้านได้มากน้อยต่างกัน

พัฒนาการด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

พัฒนาการแต่ละด้าน สามารถจำแนกได้เป็นลำดับขั้นน้อยๆ ออกไปอีก แต่ละขั้นน้อยเหล่านี้จะช่วยกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ชัดเจน และใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้ต่อไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมองเห็นความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนาและการเขียนวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนจึงได้เสนอลำดับขั้นของพัฒนาการด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยพร้อมตัวอย่างการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้ดังต่อไปนี้

พัฒนาการด้านพุทธิพิสัย

ลำดับขั้น	วัตถุประสงค์
1. ความรู้ความจำ	อธิบายความหมาย จัดลำดับหรือจัดหมวดหมู่ บอกกฎเกณฑ์ บอกทฤษฎี หรือหลักการ
2. ความเข้าใจ	ยกตัวอย่าง ชี้ออกข้อเปรียบเทียบ ขยายความ สรุปเรื่อง
3. การนำไปใช้	แสดงให้ดู แก้ปัญหา เลือกใช้วิธีการ ใช้ความรู้ในการปฏิบัติงาน
4. การวิเคราะห์	จำแนกประเภท อธิบายความสัมพันธ์ บอกความแตกต่าง เปรียบเทียบ จัดกลุ่ม
5. การสังเคราะห์	เขียนแผนการทำงาน กำหนดวิธีการทำงาน จัดลำดับหรือวิธีการใหม่
6. การประเมินค่า	ตัดสินผลการทำงาน วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

จากลำดับขั้นพัฒนาการนี้จะเห็นได้ว่า พัฒนาการด้านพุทธิพิสัยในระดับความรู้ความเข้าใจนั้นเป็นพัฒนาการระดับต่ำสุด และความสามารถในการประเมินค่าเป็นพัฒนาการระดับสูงสุด

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านสติปัญญาหรือด้านการคิดอย่างมีเหตุผล มีหลักการหรือคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือมีพัฒนาการถึงขั้นสูงสุดนั้น ต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาโดยอิสระ ปัญหาที่เลือกสรรควรเป็นปัญหาหรือเรื่องที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เป็นเรื่อง que ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้และความสามารถแสวงหาคำตอบด้วยตนเองได้ หรือเป็นปัญหาที่ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาได้โดยอาศัยหลักเหตุผลเชิงวิชาการ อาศัยหลักฐานการอ้างอิง ต้องใช้ความคิดในการจำแนกแยกแยะรวมถึงการประเมินค่า

พัฒนาการด้านจิตพิสัย

ลำดับขั้น	วัตถุประสงค์
1. รับรู้	ทำการศึกษา ติดตาม รับฟังความคิดหรือข้อเสนอแนะ
2. ตอบสนอง	แสดงความคิดเห็น ให้ความสนใจ แสดงความกระตือรือร้น ให้ความช่วยเหลือ ปฏิบัติตาม (ทำด้วยความตั้งใจและความสนใจ)
3. สร้างคุณค่า	อธิบายเหตุผลของการปฏิบัติ ปฏิบัติงานถูกต้อง
4. จัดระบบ	สามารถเลือกใช้วิธีการ เทคนิควิธีการกระบวนการที่ถูกต้องก่อให้เกิดผลดี
5. สร้างลักษณะนิสัย	ปฏิบัติงานด้วยความสนใจ ด้วยความสม่ำเสมอ ด้วยท่าทีและความรับผิดชอบของตนเอง

พัฒนาการด้านจิตพิสัย เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ ทศนคติ ค่านิยม ความนิยมชมชอบและความสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ พัฒนาการระดับการรับรู้เป็นพัฒนาการขั้นต่ำสุด และขั้นสร้างลักษณะนิสัยเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุดสำหรับด้านจิตพิสัย พัฒนาการด้านจิตพิสัยนี้ยากที่จะให้ขอบเขตในการประเมิน หรือกำหนดลักษณะที่ชัดเจนตายตัว และต้องใช้เวลาและศิลปวิธีการต่างๆ กัน ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีวิธีการจัดการเรียนการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้นที่ถูกต้องเหมาะสม

หรือใช้ได้ผล อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมด้านจิตพิสัยที่พอจะใช้เป็นแนวทางสำหรับการสังเกตโดยรวม ๆ ก็คือ การแสดงความรับผิดชอบ ความใส่ใจในงาน ความซื่อสัตย์สุจริต ความสม่ำเสมอ ความเสมอต้นเสมอปลาย ความเมตตากรุณา ความสนใจ ความจริงใจ เป็นต้น

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาจิตพิสัยของผู้เรียนนั้น ใคร่ขอเสนอแนวความคิดที่สำคัญบางประการไว้ดังต่อไปนี้

1. ให้ข้อมูล ความจริงและ/หรือข้อความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอนหรืองานที่ผู้สอนมอบหมายให้ทำ การกระทำเช่นที่กล่าวนี้อาจทำโดยการบรรยาย การใช้สื่อการสอน การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนทดลองทำโดยอยู่ภายใต้การนิเทศของครู หรือให้ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องภายใต้คำแนะนำของครู วิธีการสอนในขั้นนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาการในระดับการรับรู้

2. ให้ตัวอย่างหรือแสดงแบบอย่างที่ดี ที่ถูกต้อง หรือมีตัวแบบที่ดีที่มีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติเชิงบวกแก่ผู้เรียน หรือจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนให้เหมาะสม ให้ผู้เรียนมองเห็นในคุณค่าและพร้อมที่จะรับเป็นแนวปฏิบัติหรือเป็นแบบอย่างที่ดีของตน

3. ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งอาจจะเป็นการสังเกต การสัมผัส การสร้างสถานการณ์ เงื่อนไขเพื่อการพัฒนาทัศนคติ หรือการให้ปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง ประสบการณ์ใด ๆ ที่จัดให้ผู้เรียน หากเป็นประสบการณ์ที่ได้รับการคัดสรรว่าถูกต้องเหมาะสมแล้ว เชื่อกันว่าประสบการณ์นั้น ๆ จะก่อให้เกิดการเรียนรู้และช่วยสร้างจิตพิสัยเชิงบวกและสร้างสรรค์ได้

4. จัดให้มีการอภิปรายร่วมกันเพื่อให้โอกาสแก่ผู้เรียนทั้งเป็นรายบุคคล และกลุ่ม ได้คิดวิเคราะห์ประสบการณ์ ความคิดความรู้สึกของตนเอง ได้มีโอกาสและเปลี่ยนความรู้ความคิดระหว่างผู้ร่วมอภิปราย ผลที่ได้รับที่สำคัญคือทำให้เกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้มีการปรับทัศนคติความรู้สึกลึกซึ้ง รวมถึงการสร้างค่านิยมในทิศทางที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

5. มีการเสริมแรงให้ผู้เรียนโดยการให้ข้อมูลย้อนกลับ การให้คำปรึกษาหรือชี้แนะการให้ตัวอย่าง การจัดให้มีการอภิปรายเพิ่มเติม รวมถึงการให้กำลังใจ ให้คำชมเชยเมื่อเข้าใจหรือคิดถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ และในขณะเดียวกันเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

แนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ประการ ที่ได้เสนอนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทัศนคติพิสัยนี้ทำได้เป็นขั้นตอน ผู้สอนอาจใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือหลาย ๆ วิธีร่วมกันก็ได้ หลักสำคัญอยู่ที่ว่าจะใช้วิธีใดก็ตาม ผู้สอนควรจะแน่ใจว่าเป็นวิธีการที่สอดคล้องและจะส่งผลต่อการพัฒนาทัศนคติค่านิยม ความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งที่สอนในเชิงสร้างสรรค์ได้

พัฒนาการด้านทักษะพิสัย

ลำดับขั้น	วัตถุประสงค์
1. การรับรู้	รับฟัง ทำการศึกษา บอกความจำเป็นและความสำคัญของทักษะ ระบอบการแต่งหรือผลที่จะเกิดขึ้น
2. การแสดงความพร้อม	แสดงความคิดเห็น มีการเตรียมการ อธิบายขั้นตอนวิธีการ อธิบายเหตุผล บอกวิธีปฏิบัติ ตอบปัญหาที่เกี่ยวข้อง
3. การตอบสนอง	ทำตามแนวทางที่กำหนดไว้ได้ ทำตามแบบ เลียนแบบ
4. ทำได้เองอย่างต่อเนื่อง	ทำได้ถูกต้องตามขั้นตอน วิธีการและเวลา ทำได้ในสภาพที่เป็นจริง อธิบายสถานการณ์ได้
5. ทำโดยอัตโนมัติ	ทำได้ทันที ทันเวลา ทำได้ถูกต้อง ทำได้ด้วยความมั่นคง ในอารมณ์ด้วยความมั่นใจ ปรับปรุงทักษะได้

การพัฒนาทักษะพิสัยก็เช่นเดียวกับการพัฒนาทักษะที่ได้กล่าวมาแล้ว คือมีพัฒนาการเป็นลำดับขั้นตอน พัฒนาการการรับรู้เป็นพัฒนาการขั้นต่ำสุด และการทำได้โดยอัตโนมัติเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุดของทักษะพิสัย พัฒนาการด้านนี้ย่อมต้องมีพัฒนาการด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัยเป็นพื้นฐาน หรืออย่างน้อยมีพัฒนาการควบคู่กันไปกับพัฒนาการด้านทักษะพิสัย

ทักษะที่ควรเน้นสำหรับการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ คือ

1) ทักษะการเคลื่อนไหวหรือทักษะการใช้มือในการปฏิบัติการต่าง ๆ โดยใช้ความรู้หลักวิชาหรือเหตุผลทางวิชาการเป็นพื้นฐาน ซึ่งการปฏิบัติอาจหมายถึงการให้การดูแลผู้ป่วยเป็นรายบุคคล หรือการปฏิบัติการพยาบาลที่ได้รับมอบหมาย เช่น การทำแผลชนิดต่าง ๆ การเช็ดตัว เพื่อลดอุณหภูมิร่างกาย เป็นต้น

2) ทักษะในการพิจารณาตัดสินใจ การใช้ความคิดหาเหตุผลและการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่ก่อให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ

3) ทักษะในการสื่อความหมาย สามารถอธิบายให้เข้าใจ พูดโน้มน้าวหรือสามารถสื่อความที่กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือหรือการกระทำ เป็นต้น

4) ทักษะในการสังเกตเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติงานหรือการให้บริการด้านสุขภาพอนามัย เพราะข้อมูลต่าง ๆ ที่สังเกตได้จากประสาทสัมผัสทุกส่วนจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้แผนการปฏิบัติงานหรือแผนให้บริการมีความครอบคลุมและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากตัวอย่างพัฒนาการทางทักษะที่กล่าวไว้แล้ว ก็พอจะสรุปได้ว่าทักษะที่จำเป็นต้องฝึกต้องพัฒนานั้นครอบคลุมทักษะทางด้านการใช้ความคิดหรือด้านการคิด ทักษะด้านการพูดและทักษะด้านการกระทำ ทักษะดังกล่าวจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติหรือได้ลงมือทำด้วยตนเองภายใต้การนิเทศของครูผู้สอน

ในการวางแผนการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายได้นั้น ควรได้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. ครูต้องทำความเข้าใจในทักษะที่ต้องการพัฒนา และอธิบายถึงทักษะที่ผู้เรียนต้องศึกษา ต้องฝึก รวมทั้งความสำคัญของทักษะ สภาพการณ์ที่จำเป็นต้องใช้ทักษะนั้น ๆ อธิบายลำดับหรือขั้นตอนการปฏิบัติโดยละเอียดและต้องแน่ใจว่าการรับรู้ของผู้เรียนถูกต้อง ในขั้นนี้ครูอาจใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย นำ ใช้คู่มือปฏิบัติการหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องหรือที่จัดทำขึ้นตามความประสงค์ ซึ่งผู้เรียนอาจใช้เอกสารดังกล่าวเพื่อการอ้างอิง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติความจริง หรือใช้สำหรับประเมินการปฏิบัติงานของตนเองในเวลาต่อ ๆ มาได้

2. ครูต้องศึกษาพื้นฐานความรู้ความสามารถของผู้เรียนอาจเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มแล้วแต่กรณี ทั้งนี้รวมทั้งความพร้อมด้านสติปัญญา ด้านการใช้มือ การจูงใจและความเชื่อมั่นของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่จะให้ประโยชน์ต่อการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การเตรียมการของครูในการให้ความช่วยเหลือเพื่อลดความผิดพลาด หรือทำการฝึกทักษะที่ยังบกพร่องอยู่ หรือเพื่อเสริมสร้างให้พัฒนาการด้านทักษะพิสัยบรรลุผลตามเป้าหมายได้

3. ในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียน อาจทำเป็นขั้นตอนดังนี้
 - ก. ครูทำการสาธิตพร้อมทั้งคำอธิบายโดยมีผู้เรียนเป็นผู้สังเกตการณ์ หรือช่วยหรือร่วมทำ ในขั้นนี้ครูมีบทบาทสำคัญ (instruction)
 - ข. ผู้เรียนฝึกหัดหรือลงมือทำ ครูเป็นผู้ช่วยเหลือ (helping)
 - ค. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยครูให้คำแนะนำหรือทำการนิเทศขณะปฏิบัติการ (counselling, guiding)
 - ง. ผู้เรียนปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ในสถานการณ์ที่กำหนด ครูให้การสนับสนุนให้กำลังใจ (supporting)
4. จัดหรือเลือกสรรประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะเพิ่มเติม
5. ทำการนิเทศขณะปฏิบัติการและให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อประเมินพัฒนาการด้านทักษะของผู้เรียน
6. ส่งเสริมให้ผู้ฝึกด้วยตนเอง ครูพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือให้ข้อมูลเพิ่มเติมกระตุ้นผู้เรียนให้มีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาทักษะใหม่ๆ ด้วยตนเอง

การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติให้ผู้เรียนในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพจะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือต้องคำนึงถึงประสบการณ์การเรียนรู้และทักษะที่ผู้เรียนจะต้องพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและเป้าหมายของหลักสูตรเป็นหลัก วิธีการสอนสำหรับภาคปฏิบัติที่ใช้กัน มีหลายๆ วิธี ยกตัวอย่างวิธีการที่ใช้ในสาขาพยาบาลศาสตร์ที่ใช้กันอยู่เสมอในปัจจุบันพอเป็นสังเขปดังนี้

1. การสาธิต (demonstration) เพื่อแสดงวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน การสาธิตอาจทำร่วมกับการบรรยาย การประชุมเพื่อแก้ปัญหา เป็นต้น เมื่อการสาธิตสิ้นสุดลงแล้ว อาจให้เวลาแก่ผู้เรียนถามปัญหาหรือซักซ้อมความเข้าใจและอาจให้ทดลองทำเพื่อการประเมินความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการปฏิบัติ
2. การประชุมเพื่อการศึกษาหาหรือซึ่งอาจจะทำระหว่างครูและผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ (group, individual conference) การเรียนการสอนในลักษณะนี้มุ่งให้ผู้เรียนรู้ปัญหาหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะหรือเพื่อศึกษาความต้องการของผู้ป่วย หรือเป็นการระดมความคิดเพื่อการแก้ปัญหา

3. การสอนเป็นรายบุคคลขณะปฏิบัติงาน (bedside teaching) เพื่อให้คำแนะนำที่ถูกต้องได้ทันที หรือเพื่อประเมินความรู้ความสามารถและพัฒนาการในด้านต่างๆ ของผู้เรียน

4. การสอนโดยจัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน โดยการมอบหมายผู้ป่วยให้อยู่ในความดูแล (case assignment) ซึ่งผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ในด้านการบูรณาการความรู้มาสู่การปฏิบัติ และได้เรียนรู้วิธีการสังเกตอาการและการชั่งปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย รวมถึงวิธีการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลด้านต่างๆ ของผู้ป่วย และการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการวางแผนการพยาบาลได้

5. การสอนโดยการศึกษากับผู้ป่วยโดยตรง (nursing clinics) การสอนนี้จะเน้นที่ตัวผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนแต่ละครั้งให้ชัดเจนลงไปว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือมีพัฒนาการในเรื่องใดโดยเฉพาะ เมื่อการเรียนการสอนสิ้นสุดลง ครูและผู้เรียนจะร่วมกันอภิปรายประเด็นต่างๆ แล้วสรุปเรื่อง

6. การสอนเฉพาะกรณี (Case study) เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะในด้านการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง ผู้เรียนจะได้ใช้วิธีการศึกษาหรือวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้รู้เหตุหรือที่มาของปัญหาซึ่งจะช่วยให้ทำการตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมั่นใจ

จากวิธีการสอนซึ่งยกมาเสนอเป็นตัวอย่าง ก็คงจะยอมรับกันได้ว่า วิธีการสอนแต่ละวิธีย่อมมีจุดมุ่งหมายหลักและวิธีดำเนินการแตกต่างกันไป ผู้สอนอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือใช้หลายๆ วิธีผสมผสานกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดกับผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีความเห็นร่วมกันอยู่ประการหนึ่งว่า ไม่มีวิธีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้นที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้านได้

อย่างไรก็ตาม ครูจะใช้วิธีการสอนใดสำหรับภาคปฏิบัติก็ตาม จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในการสอนแต่ละวิธี พร้อมทั้งเตรียมตนเองให้พร้อม และโดยหลักการแล้วจะใช้วิธีการสอนวิธีใด จุดมุ่งเน้นที่สำคัญก็คือต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้ใช้การตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผลและถูกต้องตามหลักวิชาที่ได้ศึกษา ให้สามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของตนได้อย่างมีเหตุผล และประการสุดท้ายที่สำคัญคือ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนตามความเหมาะสม (active learning)

สรุป

การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติจะบรรลุเป้าหมาย จะสามารถลดหรือขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดหรือที่คาดว่าจะเกิดได้มากน้อยเพียงใด ผู้สอนและผู้เรียนจะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันหรือไม่อย่างไร และผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ตามที่สถาบันหรือตัวผู้เรียนเองคาดหวังเพียงใดนั้น คงจะมีปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องมากมายนับตั้งแต่ต้นนโยบาย การจัดระบบงาน ทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนที่หน่วยงานมีหรือจัดหาให้ แต่ปัจจัยที่คิดว่าจะมีส่วนสำคัญยิ่งก็คือ ครู หรือผู้ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียน เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เป็นตัวกลางที่ทำหน้าที่ที่เชื่อมโยงระหว่างสถาบันกับผู้เรียน และเป็นบุคคลที่ทำงานร่วมกันหรือประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ในหน่วยงานหรือสถานที่ที่เป็นแหล่งให้ประสบการณ์ตรง ประสบการณ์ในสภาพที่เป็นจริง แก่ผู้เรียน ด้วยบทบาทที่สำคัญดังที่กล่าวมา ครูจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

หน้าที่รับผิดชอบบางประการของครูที่ไม่ใคร่เสนอไว้เป็นแนวปฏิบัติ มีดังนี้คือ

1. ต้องเตรียมตัวเองให้พร้อมโดยเฉพาะในด้านความรู้ที่จะให้แก่ผู้เรียน และวิธีการที่จะให้ความรู้นั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากความรับผิดชอบต่อตนเองแล้วครูต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้เรียนด้วย กล่าวโดยสรุปคือ ทำทุกวิถีทางที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ให้บรรลุผลตามเป้าหมาย
2. จัดสถานที่และ/หรือสภาพแวดล้อม หรือประสบการณ์ที่กระตุ้นที่จูงใจ หรือท้าทายความคิด ความต้องการที่จะศึกษาให้แก่ผู้เรียน และให้สนองตอบต่อเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน
3. ต้องวางแผนการนิเทศผู้เรียนเพื่อให้การช่วยเหลือ เพื่อชี้แนะแนวทาง เพื่อการสนับสนุนให้กำลังใจ เพื่อจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้เนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียน นอกจากการนิเทศช่วยให้ได้ข้อมูลที่น่าไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้
4. ต้องมีการประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่มีบทบาทในการเสริมสร้างสมรรถนะ (competency) ในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้เรียน เพื่อสร้างความเข้าใจและความมุ่งมั่นที่ตรงกัน และร่วมกันแก้ปัญหาหรือจัดระบบและรูปแบบการดำเนินงานที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติให้ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การพัฒนาการสอนทางพยาบาล-
ศาสตร์ ครั้งที่ 1. เอกสารการอบรมเชิงปฏิบัติการ วันที่ 9-13 พฤษภาคม 2526,
โรเนียวเย็บเล่ม 154 หน้า.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. การพัฒนาการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525, 250 หน้า.
- สมคิด รักษาสมัย และประนอม โอทกานนท์. การจัดการเรียนการสอนในตึกผู้ป่วย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์เอเชีย, 150 หน้า.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. "การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน : ปัจจัยที่ควรรู้". สารคดีวิรัช ปีที่
40 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2531), 665-670.
- Bloom, Benjamin S. Taxonomy of Educational Objectives, Michigan : Edwards
Brothers, 1972.
- Hinchliff Susan M. Teaching Clinical Nursing. London : Churchill Livingstone, 1979.
- Schweer, Jean E. Creative Teaching in Clinical Nursing, St. Louis : Mosby, 1976.
- World Health Organization. Teaching for Better Learning : A Guide for Teachers
of Primary Health Care Staff. Geneva, 1980.
- . Educational Handbook for Health Personnel, Who Publication No. 35,
Geneva, 1981.

ตัวอย่างคำที่ใช้ในการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

แก้ปัญหา	ทำ (ด้วยความตั้งใจ, สนใจ,	รับฟัง (ความคิดเห็น)
แก้ไข, แก้	สม่ำเสมอ)	ระบุ
กำหนด (วิธีการทำงาน)	ทำนาย	เลือกสรร
กำกับ	ทำให้มั่นใจ	แลกเปลี่ยน (ความรู้, ความคิดเห็น
เขียนเค้าโครง	ทำให้ง่าย	ประสบการณ์)
เขียนรายงาน (รายการ)	ทำให้เห็นความแตกต่าง	เลือกใช้
เขียนแผน (การทำงาน)	นำ	วิเคราะห์
คาดคะเน	แนะนำ	วิพากษ์วิจารณ์
คำนวณ	บันทึก	วินิจฉัย
คิดค้น	บริหาร	วัด
ควบคุม	บอกชื่อ	วางรูปแบบ
ค้นหา	บ่งชี้	วางแผน
จำแนก (ประเภท, ชนิด)	บอก (ความแตกต่าง, กฎเกณฑ์, สนับสนุน	
จัดระบบ	ทฤษฎี, หลักการ)	สื่อความ
จัดโครงการ	บูรณาการ	สรุปความ
จัดประเภท	เปลี่ยน, เปลี่ยนแปลง	สอน
จัดการ	ประเมิน	สร้าง ^{ขึ้น} , สร้าง
จัดระเบียบ	เปรียบเทียบ	สังเคราะห์
จัดเตรียม	ประยุกต์	เสนอ
จัดให้	ประกอบ ^{ขึ้น}	สืบเสาะ
จัดกลุ่ม	ปฏิบัติ	สาธิต

จัดแสดง	ป้องกัน	แสวงหา
จำกัด	แปลความ	สับเปลี่ยน
จัดลำดับ	ประสาน (งาน)	แสดง (ความคิดเห็น)
ช่วย, ช่วยให้	ปกป้อง	สนใจ, ใส่ใจ
เฉพาะ	เพิ่ม	ให้
ช่วยเหลือ	พัฒนา	ให้เหตุผล
ใช้ความรู้	พรรณนา	ให้ความช่วยเหลือ
ดูแล	มอบหมาย	อธิบาย (เหตุผล, ความสัมพันธ์)
คัดแปลง	แยกออก	อ้างอิง
ติดตาม	ยกตัวอย่าง	อ่าน
ตรวจสอบ	รวบรวม	
ตัดสินใจ	ร่วมมือ	
ติดต่อ	รักษาไว้	
ตัดสินผล (การทำงาน)	เรียบเรียง	
ตอบ (ปัญหา, คำถาม)	รายงาน	
ถาม	รับรู้	